

คู่มือปฏิบัติงาน (Work Manual)

การจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปี

ส่วนติดตามและประเมินผล

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

คู่มือปฏิบัติงาน การจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย

๑. วัตถุประสงค์

คู่มือปฏิบัติงานการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีจัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยและจัดทำรายงานฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย กระบวนการในการรวบรวมวิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลสถานการณ์ปัญหา ผลกระทบ และแนวทางการจัดการปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น รวมทั้งขั้นตอน วิธีการ และช่องทางการเผยแพร่รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยต่อสาธารณชน เพื่อให้รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยไปใช้ประโยชน์ได้ทันเวลาและทันต่อสถานการณ์

๒. ขอบเขต

คู่มือปฏิบัติงานเล่มนี้ครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่การยกร่างกรอบการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ ของประเทศไทย การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และประมวลสถานการณ์มลพิษด้านอากาศ เสียง แสงสว่าง ฝุ่นดิน น้ำทะเลชายฝั่ง น้ำบาดาล ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตราย สารอันตราย อุบัติภัยฉุกเฉิน เรื่องร้องเรียน และการบริหารจัดการมลพิษในรอบปี ภายใต้การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กลไกคณะทำงานจัดทำรายงาน สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ซึ่งจะนำเสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษเพื่อพิจารณาและนำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อทราบ ตามมาตรา ๕๓ (๙) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดให้คณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดทำรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์มลพิษ เสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติปีละหนึ่งครั้ง รวมทั้งการจัดจ้างออกแบบ และเผยแพร่รายงานฯ ให้สาธารณชนรับทราบ

๓. คำจำกัดความ

- รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีเป็นรายงานทางวิชาการที่แสดงข้อมูลการติดตาม ตรวจสอบ และแนวโน้มสถานการณ์มลพิษในรอบปี(เป็นการรายงานตามรอบปีปฏิทิน) โดยนำหลักการวิเคราะห์ ความเชื่อมโยงสถานการณ์มลพิษ (DPSIR : D คือ แรงขับเคลื่อน P คือ แรงกดดัน S คือ สถานการณ์ I คือ ผลกระทบ R คือ การตอบสนอง) ประเด็นปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ เสียง น้ำ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตราย และ สารอันตราย สาเหตุ แนวทาง การแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการมลพิษ และข้อเสนอการจัดการมลพิษในอนาคต

- การวิเคราะห์คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การวิเคราะห์คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตใช้กรอบ STEEP Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) และด้านการเมืองและนโยบาย (Politics)

๔. หน้าที่ความรับผิดชอบ

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
 - คณะกรรมการควบคุมมลพิษ มีหน้าที่จัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปีละหนึ่งครั้ง ตามมาตรา ๕๓ (๙)
- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๑
 - กรมควบคุมมลพิษ มีหน้าที่และอำนาจติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ
 - กองยุทธศาสตร์และแผนงาน มีหน้าที่และอำนาจจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศ คำสั่งกรมควบคุมมลพิษ ที่ ๓๒๓/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย
 - คณะทำงานจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย มีหน้าที่จัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ ของประเทศไทยประจำปี และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอ คณะกรรมการ ควบคุมมลพิษพิจารณาสนับสนุนข้อมูลและเอกสารประกอบการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ ของประเทศไทยประจำปี ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนข้อมูลและเอกสารประกอบการจัดทำรายงาน สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปี

๕. ข้อกำหนดที่สำคัญและตัวชี้วัดกระบวนการ

- ข้อกำหนดที่สำคัญ
 - รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีจะแสดงข้อมูลสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางการจัดการมลพิษที่เกิดขึ้นในรอบปี การบริหารจัดการมลพิษ ข้อเสนอการจัดการมลพิษ ในอนาคตและการวิเคราะห์ ความเชื่อมโยงสถานการณ์มลพิษ (DPSIR) และการวิเคราะห์คาดการณ์ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต (STEEP) เพื่อ
 - ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ประกอบการวางแผน จัดทำนโยบายและ ดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย
 - สร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย
- ตัวชี้วัดกระบวนการ
 ๑. แผนการดำเนินงาน (Work Plan) การจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีแล้ว เสร็จ ภายในเวลาที่กำหนด
 ๒. ร่างรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยฯ แล้วเสร็จ ภายในเวลาที่กำหนด
 ๓. รับฟังความคิดเห็นต่อร่างรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย
 ๔. เสนอร่างรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ต่อคณะกรรมการควบคุมมลพิษ เพื่อพิจารณา และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อรับทราบ
 ๕. ออกแบบเล่มรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยฯ แล้วเสร็จ ภายในเวลาที่กำหนด
 ๖. เผยแพร่รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยฯ แล้วเสร็จ ภายในเวลาที่กำหนด
 ๗. สำนักรวความพึงพอใจต่อรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยฯ

๖. ผังกระบวนการ (Work Flow)

ลำดับ	กระบวนการ	รายละเอียดกระบวนการ	ผู้รับผิดชอบหลัก	ผู้สนับสนุน	ช่วงเวลาดำเนินการ
๑	กำหนดแผนการดำเนินงาน การจัดทำรายงานสถานการณ์ มลพิษประจำปีของประเทศไทย 	จัดทำแผนการดำเนินงาน การจัดทำรายงาน สถานการณ์มลพิษฯ	กยพ.	-	ตุลาคม
๒	ยกร่างกรอบเนื้อหาหลัก และ ข้อมูลสำคัญการจัดทำรายงาน สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย 	จัดทำกรอบเนื้อหาหลัก และ ข้อมูลสำคัญการจัดทำ รายงานสถานการณ์มลพิษ ของประเทศไทย	กยพ.		ตุลาคม
๓	ประชุมคณะทำงานจัดทำ รายงานสถานการณ์มลพิษ ของประเทศไทย ครั้งที่ ๑ 	จัดประชุมหารือคณะทำงานฯ เพื่อพิจารณาหัวข้อเนื้อหาหลัก ของรายงานสถานการณ์มลพิษฯ	กยพ.	หน่วยงาน ภายในและ ภายนอก คพ.	พฤศจิกายน
๔	ประสานหน่วยงานเจ้าของข้อมูล 	หน่วยงานเจ้าของข้อมูลจัดทำ เนื้อหาประกอบการจัดทำ รายงาน สถานการณ์มลพิษฯ และจัดส่งให้ฝ่ายเลขานุการฯ	กยพ.	คณะ ทำงานฯ/ หน่วยงาน เจ้าของข้อมูล	พฤศจิกายน ธันวาคม
๕	จัดทำเนื้อหากรรณการสถานการณ์ มลพิษฯ 	จัดทำเนื้อหากรรณการกรรณการ สถานการณ์มลพิษฯ	กยพ.	กอง/ศูนย์	ธันวาคม มกราคม
๖	ประชุมคณะทำงานฯ ครั้งที่ ๒ 	จัดประชุมหารือคณะทำงานฯ เพื่อพิจารณาเนื้อหาของ รายงานสถานการณ์มลพิษฯ	กยพ.	หน่วยงาน ภายในและ ภายนอก คพ.	กุมภาพันธ์
๗	ปรับปรุงเนื้อหากรรณการ สถานการณ์มลพิษฯ ตามความเห็นคณะทำงานฯ 	ปรับแก้ไขเนื้อหาในเล่มร่าง รายงาน สถานการณ์มลพิษฯ ตามความเห็นของคณะทำงานฯ	กยพ.	กอง/ศูนย์	กุมภาพันธ์
๘	รับฟังความคิดเห็นต่อเล่ม รายงานสถานการณ์มลพิษฯ 	- แจกเวียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความคิดเห็น - เปิดรับฟังความคิดเห็นต่อเล่มรายงานฯ ในรูปแบบแบบสอบถามออนไลน์/ออฟไลน์ ผ่าน โซเชียลมีเดีย - ปรับปรุงเนื้อหาตามความเห็นของการรับฟังความคิดเห็น	กยพ.	หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ภายใน/ ภายนอก คพ.	มีนาคม

ลำดับ	กระบวนการ	รายละเอียดกระบวนการ	ผู้รับผิดชอบหลัก	ผู้สนับสนุน	ช่วงเวลาดำเนินการ
๙	เสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษ 	เสนอวาระรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ต่อคณะกรรมการควบคุมมลพิษ	กยพ.	–	มีนาคม
๑๐	ปรับปรุงเนื้อหารายงานสถานการณ์มลพิษฯ ตามความเห็นคณะกรรมการควบคุมมลพิษ 	ปรับปรุง/แก้ไข/เพิ่มเติมเนื้อหา ในรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ตามความเห็นคณะกรรมการควบคุมมลพิษ	กยพ.	กอง/ศูนย์	มีนาคม
๑๑	เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 	เสนอวาระรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	กยพ.	–	เมษายน
๑๒	จัดจ้างออกแบบเล่มรายงานสถานการณ์มลพิษฯ 	จัดจ้างออกแบบเล่มรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ตามระเบียบพัสดุ	กยพ.	–	พฤษภาคม มิถุนายน
๑๓	เผยแพร่ 	เผยแพร่รายงานฯ ในรูปแบบ e-book ให้กับผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	กยพ.	–	มิถุนายน
๑๔	สอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ	– สอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ ในรูปแบบออนไลน์/ออฟไลน์ผ่าน ไปรษณีย์และโซเชียลมีเดีย – นำผลความพึงพอใจมาใช้ประกอบ การปรับปรุงการจัดทำรายงานสถานการณ์ มลพิษฯ ฉบับต่อไป	กยพ.	–	กันยายน

หมายเหตุ : การดำเนินงานจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีอาจมีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและระยะเวลา การดำเนินงานตามนโยบายผู้บริหารและความเหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละปี

๓. การปรับปรุงกระบวนการเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย

ประจำปี ชื่อกระบวนการ : การปรับปรุงองค์ประกอบของคณะทำงานฯ

คำอธิบาย : จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย เนื่องจากมีประกาศกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ข้อ ๓ ให้แบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ โดยมีสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑-๑๖ มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายกระทรวง และปรับปรุงองค์ประกอบของคณะทำงานฯ ให้เหมาะสม และปรับแก้ไขชื่อสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑-๑๖ เป็นสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑-๑๖ เพื่อสนับสนุนข้อมูลรายงานสถานการณ์มลพิษในระดับภูมิภาค รวมทั้งการเพิ่มเติมข้อมูลการจัดการปัญหามลพิษในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ คณะทำงานที่เป็นผู้แทนจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมสนับสนุน ตรวจสอบ และพิจารณาให้ความเห็นต่อรายงานสถานการณ์มลพิษ ให้มีความถูกต้องครบถ้วน ก่อนเสนอคณะกรรมการการควบคุมมลพิษเพื่อพิจารณา และเสนอ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อทราบ และเผยแพร่ต่อสาธารณะ

เวลา : เผยแพร่รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยประจำปีได้รวดเร็วขึ้น

คุณภาพ : ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการนำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วน เข้าใจง่าย รูปแบบการนำเสนอ น่าสนใจ และนำเสนอข้อมูลได้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ โดยมีความพึงพอใจไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐

กิจกรรม : ปรับรูปแบบการจัดประชุม โดยใช้ผ่านระบบวีดิทัศน์ทางไกล (Video Conference) เพื่อความสะดวก และลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงานของคณะทำงาน

คณะทำงานชุดเดิม	คณะทำงานชุดใหม่
อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ	อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษที่ได้รับมอบหมาย	รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษที่ได้รับมอบหมาย
ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม
ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร
ผู้แทนกรมอนามัย	ผู้แทนกรมอนามัย
ผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	ผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล	ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการกากของเสียและ สารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการกากของเสียและ สารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ

คณะทำงานชุดเดิม	คณะทำงานชุดใหม่
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการคุณภาพอากาศ และเสียง กรมควบคุมมลพิษ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการคุณภาพอากาศ และเสียง กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนกองกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนกองกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนกองจัดการกากของเสียและสาร อันตราย กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนกองจัดการกากของเสียและสาร อันตราย กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนกองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนกองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนกองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนกองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑ - ๔ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ที่ ๑-๔ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕-๘ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ที่ ๕-๘ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๙-๑๒ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ที่ ๙-๑๒ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๓-๑๖ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ที่ ๑๓-๑๖ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้แทนกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ	ผู้แทนกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ
ผู้อำนวยการส่วนติดตามและประเมินผล กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ	ผู้อำนวยการส่วนติดตามและประเมินผล กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ
เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ	เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ

๘. ระบบติดตามประเมินผล

กองยุทธศาสตร์และแผนงานเป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามประเมินผลการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ปีละ ๑ ครั้ง โดยจะวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผ่านแบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำข้อมูล ผลการประเมินความพึงพอใจมาใช้ในการปรับปรุงการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษฯ ในปีต่อไป